

Recenzió

Évtizedek a helyi önkormányzati frontvonalban

A COMITATUS című közigazgatási szakmai periodika veszprémi szerkesztői a múlt év decemberében mutatták be vaskos kötetben a lap történetét, és adták közre a velük stabilan együttműködő 29 szerzőjük tanulmányát, visszaemlékezéseit. A három évtizede közösen alkotó, igen termékeny szellemi műhely szerkesztőbizottságának elnöke alig egy hónappal később 2022. januárjában egy újabb izgalmas olvasmányt, ez alkalommal e-könyv formátumban bocsátott útjára, várhatóan ismét az olvasók örömére.

A Demokratikus Helyi Közigazgatás Fejlesztéséért Alapítvány kezdeményezésére és támogatásával Nyolc polgármesterválasztás – töretlen bizalom (1990 – 2020) címmel Zongor Gábor írta és szerkesztette azt az elektromos kiadványt (letölthető: https://www.dhkfa.hu/news/2021/nyolc_polgarmester_valasztas.html), amelyben gazdag statisztikai alapadatok felhasználásával elemzi a polgármesteri tisztség attribútumait, az e tisztségtől elválaszthatatlan ismertető jegyeket. A könyv közérdekű információkat tartalmaz, felépítése négy fejezetből áll, a tartalom kibontása mozaikszerűen egymásba fonódó. A szerző tömören ismerteti a polgármester szerepét és jogállásának főbb elemeit; bemutatja a legalább 30 éve polgármesteri tisztséget viselő csaknem 100 településvezető személyét és a mögöttük álló közösségi környezet jellemzőit; sorra veszi az egykori tanácselnökök (előjárók) köréből a rendszerváltoztatást követően polgármesterré választott tisztségviselőket; közzéteszi a legalább 30 éve polgármesteri feladatokat ellátó tisztségviselők visszaemlékezéseit, 42 önértékelő, nem kevés esetben kifejezetten meghatározó személyes polgármesteri vallomást olvashatunk szerepükről és településük fejlődéséről.

Miképpen jellemezhetőek a polgármesterei karakter alapvető ismertetőjegyei? -ezt megtudhatjuk ebből az e-könyvből. Zongor Gábor már elemzésének indításakor leszögezi azt az alapigazságot, hogy Magyarországon a legnagyobb legitimitású köztisztviselés a polgármesteré. Ő „a település arca”, amelynek alapján be lehet azonosítani a települést, a vezetőjének személyisége, mentalitása, példamutatása és mindennapi tevékenysége meghatározó befolyással bír a helyi közösségre, a város, a község életére és fejlődésére. A polgármester „mindenes menedzser”, azaz szinte mindenért felelős, ami a településen történik, még akkor is, ha az adott esetben nincs tényleges hatásköre az önkormányzatnak; főként a kistelepüléseken egyszemélyben települési szószóló, pályázattíró- és a folyamatokat lebonyolító, szociális munkás, gépkocsivezető, gyógyszerbeszerző, békebíró, lelki tanácsadó.

A polgármester „közszerelő”, a települési közösség szervezője, minden helyi esemény rendezője és főszereplője, esetleg tagja a megyei közgyűlésnek, korábban akár országgyűlési képviselő is lehetett. A polgármester, noha a többségük pártfüggetlen, mégis „politikai szereplő”, aki képes kell legyen arra, hogy a nem tompítható kiélezett helyzetekben a mindenkori pártpolitikával szemben, munkája homlokterébe a közösség valóságos érdekét helyezze a települési stratégia megvalósításának folyamatában. A polgármester „érdekérvényesítő és kijáró”, úgy kell hasznosítani a kapcsolati tőkét, hogy ez a szövevényes háló lehetőleg támogató forrása legyen a település fejlődésének, de az elfogadott polgári közéleti etika keretein belüli kijárás ne korlátozza

erkölcsi tartását; a politikai elkötelezettségétől függetlenül maradjon nyitott a vele nem azonos ideológiát valló tárgyalópartnerekkel fenntartott kapcsolataiban és ne kelljen alakoskodva hálálkodnia a hatalomtól kapott kegyekért. A „polgármesterség szakma, életforma és -hivatás”, ami tanulandó és tanulható, de áldozatos családi támogatásra, gondoskodó családi háttérre is szorul. Az itt csak érintett szakmai kvalitások és személyiségjegyek bővebb kibontása után a szerző joggal állapítja meg:

A polgármesteri javadalmazás igencsak szerény mértékű, nincs arányban a befektetett munkával, és meglehetősen differenciálatlan, mert nem méltányolja kellően a településen nyújtott szolgáltatások mértékét és minőségét, a fenntartott intézmények térségben elfoglalt súlyát és szerepét, a közigazgatási funkciók sajátosságait (turisztikai, nemzetiségi- és kisebbségi, határmenti, kormányzati szempontból kiemelt jelentőségű), de a személyes adottságokat (betöltött ciklusok száma, hozzáértés, eredmények) sem.

De kik is azok, akikről eddigi pályafutásuk alapján okkal mondhatjuk, megfelelnek az imént vázolt követelményeknek? Magyarországon 97 polgármesterünk (10 nő) 30 éve viseli folyamatosan, főfoglalkozásban vagy társadalmi megbízatásban tisztségét. A ma is aktív polgármesterek (a 2019. évi választások óta minden ötödik nő) között 18 olyan településvezetőt találunk, akiket a tanácselnöki funkciójuk megszűnését követően választottak meg 1990-ben polgármesterré, bár akkor számos korábbi községi elöljáró és hivatali dolgozó is bizalmat kapott a polgármesteri választások során. Az első önkormányzati választások alkalmával igen magas volt az aránya a megszűnt tanácsok elnökei polgármesterré választásának, ami jelezte a személyük iránti folyamatos bizalmat (Veszprém megyében például a 76 megszűnt tanács 41 elnökét megválasztották

meg hosszabb- rövidebb időre polgármesterré).

Igazságtalanság ezen a helyen konkrét neveket kiemelni, de a személyes emlékek okán mégis szubjektív leszek. Pásztor Béla alighanem világsúcstartó, hiszen 1965 óta vezeti Veresegyház, a fővárosban dr. Tóth József kirobbanhatatlan a XIII. kerület Angyalföld-Lipótváros éléről, dr. Geiger Ferenc 25 éven át vezette a XXIII. kerületi Soroksárt. Negyedszázada áll Kaposvár élén Szita Károly, hasonlóképpen „régimotoros” dr. Gémesi György Gödöllő városában. A rangos szakmailag elismerendő hagyományörzők körébe tartozónak vélem a kisebb-nagyobb megszakításokkal évtizedeken át Székesfehérvárt szolgáló dr. Balsay Istvánt, aki néhány éves főhatósági kitérője után visszatért városába, és talán az utolsó miniszterelnökségi államtitkár volt, aki közigazgatási korszerűsítési feladatkörében az elméleti szinteken megrekedt koncepció gyártáson túl, progresszív gyakorlati szemlélettel kísérte meg a 90-es évek legvégén szakmánk megújítását, akkoriban még magam is hittem a felvázolt fejlődésben.

Az iménti szubjektív megjegyzéseim terjedelmén természetesen túllép a szerző, aki az e-könyvben bemutatja valamennyi szereplőjét, akik évtizedek óta élethivatásuknak tekintették és tekintik közösségük szervezését. Határozott véleményem, hogy ezek az emberek nem epizodistái a települési létformának, noha viszonylag kis számban ismerünk ilyen polgármestereket is, hanem meghatározó tényezői. Az e-könyv nevesített szereplői az önkormányzatiság olyan kiválóságai, akiknek a neve számos választási turnust átívelt, az adott település életében ők ikonikus értékek, akiknek a személye a helyben élő számára egy-egy lokális korszakot jelenít meg. Őket nem csupán a mai értékítéletünk szerinti, hanem minden bizonnyal évtizedek

elmúltával is tisztelet fogja övezni az utódok körében.

A mai viszonyok között szinte divattá vált a médiában hírességnek mondott személyeket (celebritás= bulvárnyelven celeb), ha történik velük valami mindennapi semmiség „sztár”-nak kikiáltani, noha zéró értéket mutatnak fel. Az ilyen túlzottan leegyszerűsített, sekélyes tünetekkel szembe helyezkedve, a közigazgatási viszonyokban tájékozott szakembereknek erkölcsi kötelességük, hogy minden intellektuális fórumon bemutassák az emlékezetes teljesítményeket nyújtó kollégákat, akik évtizedeken át kivívták környezetük elismerését. Ezt tette meg Zongor Gábor e-könyvbeli statisztikai összeállítás, értékes elemzése, melyhez csatlakozik a szereplők iránti nagyrabecsüléssel a jelen könyvismertetés szerzője is. A könyv nevesített szereplői élő legendák az újkori magyar helyi önkormányzatunk világában, talán nem idő előtti túlzó kortévesztés (anakronizmus) ez a minősítés a mai korban.

Az önkormányzatiság hazai helyzetét érintő jogos kételyek és aggodalmak helyénvalóságát elismerve, az itt ismertetett könyv áttekintése azt az érzést váltotta ki bennem, hogy van múltunk, lesz jövőnk és jogos a re-

ményünk a helyi önkormányzatok testületei, vezetői és hivatali szervezetei tevékenységéről a távlatokat tekintve is az optimizmus hangján szólni. Indokolt tehát időről-időre visszatérni az írásom címében megjelölt frontvonal állásainak bemutatására.

A jelen ismertető tárgyát képező e-könyv lábjegyzetei között a szerző/szerkesztő teljes terjedelemben elhelyezte a helyi önkormányzati rendszer 30 évét értékelő, a legnagyobb érdekvédő szervezet (TÖOSZ) által összeállított szakmai elemzést is. Ez dupla haszon a téma iránt érdeklődő olvasónak, hiszen két önálló munkát párhuzamosan tanulmányozhat, elmélyülése esetén össze is vethet. Az egymásra támaszkodás annak jele, hogy a két mű két szerzője/szerkesztője közötti szakmai kapcsolatot a kontinuitás jellemzi, ami okkal elvárható és üdvözölhető, hiszen Zongor Gábor a TÖOSZ nyugalmazott főtitkára, közvetlen utódként pedig Gyergyák Ferenc az érdekképviselői szervezet jelenlegi aktív főtitkára.

SZABÓ LAJOS

A szerző: dr. Szabó Lajos, jogász, ny. közigazgatási felsővezető

